Bir Kayıkta Üç Kaçık -1

Sunuş

19. yüzyıl sonu ve 20. yüzyıl başlarının çoğu güldürü tarzında yapıtları olan İngiliz yazarlarından Jerome K. Jerome, 1889 yılında bir roman yazmış: **"Three Men In A Boat"** *(Bir Teknede Üç Adam)*… İlk kez 1892 yılında basılan bu yapıt, ülkesinde hayli ün kazanmasını sağlamış. Daha sonra, bu kitabın çok kez yeniden basımı yapılmış.

Özgün kitap, anlatımı bakımından hayli ağır olduğu için, 1948 yılında basitleştirilip yeniden yayımlanmış. Bunun da birkaç kez yeniden basımı yapılmış.

Bu kitapta, üç gencin köpekleriyle birlikte İngiltere'deki Thames Nehri boyunca yapmış oldukları, özellikle İngilizlere göre komik olaylarla dolu bir tekne gezisi anlatılır.

Bu yapıttan esinlenerek ülkemizde İzmir Körfezi'nin güney yakasında yapılmasına girişilmiş bir serüveni kurgulamayı öngördüm. Yazmaya başladım da… Fakat bitiremedim; yarım kaldı. Ne yazık ki, siz de bu kadarıyla yetinmek zorunda kalacaksınız.

Üç Arkadaş

1962 yılının Temmuz ayı başlarında, İzmir'in olağan sıcak günlerinden birinin öğle öncesiydi.

Bu kitabı okumak üzere eline almış olan siz, o tarihte belki henüz doğmamıştınız bile. O nedenle anlatacaklarımın içinde bazılarını garip bulabilir hatta yadırgayabilirsiniz. Ülkemiz halkının hatta dünyanın standart yaşam tarzı ve koşulları, teknolojik olanaklar ve bunlara bağlı olarak iletişim, ulaşım ve insanlar arasındaki ilişkiler, o günlerden bu yana öylesine değişti ki…

Şimdi size kavranması zor gelebilir ama televizyon o tarihte henüz ülkemize gelmemişti; radyo ile yetinmek zorundaydınız. Film izlemek için sinemaya gitmek gerekirdi. Evde müzik plak çalınarak dinlenirdi. Cep telefonu diye bir şey, ancak bilim kurgu türündeki romanlarda geçen bir hayal ürünüydü.

Aradan pek çok yıl geçti; neredeyse bir yaşam boyu… Bu nedenle anlatacaklarımın birçok ayrıntısında yanlışlar bulunabilir. Kim bilir, belki aslında öyle değil de bir başka türlü olmuştu. Bunca zaman sonra bunları yazacağımı bilsem günlük tutardım.

İşte 1962 yılının yaz ortasında dördümüz, öyle bir günün öyle bir saatinde bizim evin alt katındaki küçük oturma odasındaydık.

Dördümüz dediğim, anlatacağım öykünün kahramanları: Cemal, Arif Hikmet İyibilen, ben ve Soylubey...

Böyle deyince elbette hemen anladınız: Bizim ev büyük olasılıkla bahçesinde meyve ağaçları da olan, en az iki katlı, geride "müştemilat" denilen bir küçük eklentinin de bulunduğu, bir mini konak gibiydi.

Her zamanki gibi Cemal ile ben sigaralarımızı tellendirirken, Arif Hikmet İyibilen de piposunu tüttürüyordu.

Ne mi yapıyorduk?... Lâflıyorduk elbette.

Soylubey, söze kendince ancak gerektiğinde karışırdı. Yanında sigara içilmesine pek aldırış etmese de dumanı yüzüne üflerseniz ya küser ve çekip gider ya da sinirlenip sertçe havlardı.

Lâflıyorduk dedim ama halimize bakılırsa bunun ne kadar doğru olduğu da tartışılabilirdi. Pek az konuşuyorduk.

O gün neyimiz vardı bilmem… Her birimiz sabahtan beri kendini çok kötü hissediyordu, Soylubey dahil.

Benim başım ağrıyordu, çatlarcasına. Cemal'in yüzü bir ateş topu gibi kıpkırmızıydı. (Onun yüzü zaten hep tepesine kan basmış gibidir ama o gün alev alev yanıyordu sanki.) Arif Hikmet İyibilen midesinin bulandığından, ağzına geldiğinden yakınıyordu. Nitekim Soylubey de öyle bir durumda olsa gerek ki, dört ayağını dört bir yana açmış, ölü gibi yüzükoyun uzanmıştı yere.

Biz bu odada oturduğumuzda hep ciddi konular açardık.

Hangi konunun ciddi olup hangisinin olmadığı elbette kişiye göre değişir. Delikanlı çağındaki gençlerin açısından bakılınca ne türden bir konunun ciddi sayılabileceğini varın siz düşünün, bir de bunun bugün değil ta o tarihlerde nasıl olabileceğini…

O gün gündeme getirmiş olduğumuz konu, sigaranın sağlığa ne kadar zararlı olduğuydu.

Bu konu kimin fikriydi bilmem fakat Arif Hikmet İyibilen'in değil hiç kuşkusuz çünkü ona sorarsanız, sigara sadece ikimizin yani Cemal ile benim sorunumuzdu. Kendisi sigara değil, pipo içerdi.

Ne fark ama!...

Yahu bir dakika durun... Söze bodoslamasına daldım. Önce size kimliklerimiz hakkında biraz bilgi vermeliydim.

Hangimizden başlasam?

Peki, önce ben...

Adım Yenal Yenergil... Doğma-büyüme İzmirliyim. O tarihte 21 yaşındaydım. Sonradan Dokuz Eylül Üniversitesi'ne bağlanan İktisadi Ticari İlimler Akademisi'nin üçüncü sınıfındaydım. Önce babamın zoruyla İstanbul'a İktisat Fakültesi'ne gitmiştim ama gidiş-geliş bana çok zor gelince kaydımı İzmir'e, akademiye aldırmıştım.

Ailem hayli varlıklı sayılırdı; söz aramızda, "varlıklı" demek biraz hafif kaçabilir hani...

İzmir'i bilir misiniz?... En "mutena" olduğu söylenen Alsancak semtinde, artık pek sayılı kalmış olan o çiçekli ve meyve ağaçlı bahçe içinde iki katlı evlerden birinde oturuyorduk.

İnsanın kendisini anlatması ne kadar da zormuş meğer. İlk kez başıma geliyor bu... İyi ki okulu bitirdikten sonra iş bulmak için öyle özgeçmiş falan gibi bir şeyler yazmak zorunda kalmamıştım. Babam beni kendi şirketinde şahane bir pozisyona yerleştirivermişti.

Başlangıç öyleydi. Sonrası ise konumuzun dışında; geçelim…

Tamam, hakkımda ne düşündüğünüzü biliyorum. "İşte, tipik bir para babasının şımarık oğlu" diyorsunuz değil mi?

Aksini iddia eden mi var?

Üstelik ben kendini beğenmişin tekiyimdir; oldum olası hiçbir yarışmada yenilmem. Her şeyi bir yana bırakın; adımın gereği bu: Yener ailesinin yenip alan oğlu… Kazanacağımdan emin olmadığım hiçbir karşılaşmaya girmem. Bir oyun ya da yarışmanın ortasında işler ters gider de sonunda alamayacağımı anlarsam, hemen su koyverir, bir punduna getirip tüyerim; fakat asla yenilmem.

Şimdi siz beni pek ukalâ mı buldunuz?

Öyleyse yanıldınız çünkü ben burnundan kıl aldırmayanlardan biri olabilirim ama asıl ukalâ ötekidir: Arif Hikmet İyibilen.

Acaba bizi anlatmaya başladığımda dikkatinizi çekti mi bilmem; neden Cemal'e sadece "Cemal" deyip geçiyordum da sıra ötekinden söz etmeye geldiğinde "Arif Hikmet İyibilen" diye baştan sona her iki adı ve soyadıyla birlikte yazıyordum?

Çünkü bu adam her zaman ve her yerde kendinden söz edilirken adının tamamının söylenmesinde ısrarlıdır. Öyle kısaca "Arif" ya da "Hikmet" derseniz çok bozulur. "Sayın İyibilen" bile geçerli değildir.

Arif Hikmet İyibilen benden bir yaş küçüktü ama bulunduğu her yerde ukalâlıklarıyla ortalıkta tozu dumana katardı. Adamın adının kapsamına bakın hele bir: Arif yani bilen kişi; Hikmet yani bilgeliğe ermişliğin yansıması; üstüne üstlük bir de İyibilen. Her şeyi ama her şeyi kendisinin en iyi bildiğini ileri sürerdi. Giyim kuşamı da ona göreydi. İzmir'de Kordon'da piyasaya çıktığımızda bile kravat takardı süper bilgiç, züppe. Ona göre insanın giyim-kuşam tarzı saygı çekip sözünün dinlenmesi bakımından çok önemliydi.

Okulda kimi zaman sorun yaratmış bu adıyla bağlantılı tutkusu... Örneğin bir gün bir öğretmen «Arif, ayağa kalk.» demiş. Bizimki hiç istifini bozmadan oturduğu yerden «Arif Hikmet İyibilen, efendim.» diye uyarmış öğretmeni. Bu olayın benzerleri de var. Nezaketinden de geçilmezmiş hani. Üstelik iyi de öğrenci; hani şu lisede sevilen tip, uslu ve çalışkan... Dolayısıyla öğretmenler de sonunda dize gelmiş, Arif Hikmet İyibilen derlermiş ona; bir de soru sorarken hatırlatan olurmuş «Haydi bakalım, iyi bil, göreyim seni.» diye. Bilirmiş.

Çok zamandan beri hiç de o kadar zorluk çekmiyor Sayın Avukat Arif Hikmet İyibilen Beyefendi.

Aslen Urfalı olup, ailesi her nedense İzmir'e yerleşmiş olan Arif Hikmet İyibilen, o tarihte tıp fakültesinde okuyordu; henüz birinci sınıfı zor bitirmişti. Uzun işti tıp öğrenimi; altı yıl okul, sonra bir de ihtisası var. Ben dayanamazdım. O da dayanamadı ve İstanbul Hukuk Fakültesi'nin sınavına girip kazandı. (O tarihte her üniversitenin her fakültesinin sınavı ayrı yapılırdı.) Nitekim şu anlatacağım macerayı yaşadığımız yazın sonrasında İstanbul'a gitti; tatillerinde geldiğinde görüşürdük; görünümü, tutumu, tavrı hiç değişmemişti.

Çok zor geçinilirdi bu megaloman herifle ama aslında iyi çocuktu; bir de o piposuyla ortalığı yanık çikolata kokusuna boğmasaydı...

Ben öykümüzü anlatırken ona "Ahi" deyip geçeceğim; adının baş harfleri. Hep adını o öyle istiyor diye baştan sona yazamam ya; artık siz anlarsınız kimden söz ettiğimi.

Önceleri, ona kızdığımda eşek anırması gibi bir ses çıkarır, «Aaahi, aaahi!» diye takılırdım. O hiç gocunmaz, hemen tarihte Anadolu ve diğer birçok yerdeki Ahilerden söz etmeye, o topluluktakilerin meslek ya da zanaatlarında ne kadar hünerli, aynı zamanda nasıl dürüst ve temiz ahlâklı kişiler olduklarını uzun uzun anlatmaya girişirdi.

Bilmem kaç kez dinlediğim bu söylevden öylesine usandım ki, pes ettim ve istediği gibi her keresinde adının tümünü söyleyerek kendimi kurtardım.

Ahi'nin ailesi Karşıyaka'da lüks bir apartman dairesinde otururdu. Babası tüccardı; Urfa'dan, belki başka yerlerden de getirttiği malları bizim burada pazarlardı. Kocaman bir dükkân ya da depo gibi bir yeri vardı. Şirketinin adı tek bir nefeste söylenemeyecek kadar uzundu; sanırdınız ki yeryüzündeki her işi yapan dev bir kuruluş… Halleri vakitleri iyi sayılırdı. Ahi haklıydı; ileride bu şirketin doktora değil avukata ihtiyacı olurdu.

Öyle mi oldu bilmem; konumuzun dışında.

Geldik Cemal'e... Soyadı Akdeniz, fakat safkan Karadenizliydi. Soyadına değil, yüzüne, cemaline, hele o muhteşem burnuna bakınca nereli olduğunu hemen anlardınız.

Bana göre katıksız bir lâzdı; hem az biraz lâz değil, tam bi lâz.

Fakat işte o da kendisine "lâz" denilmesine sinir olurdu. Efendim neymiş, her Karadenizli lâz değilmiş; onlar bilmem neredekilermiş. Böyle bir yakıştırma yapılması yanlışmış falan...

Cemal sadece kendisine "lâz" denilmesi konusunda böyleydi. Aslına bakarsanız hayli alçak gönüllüydü; Ahi'nin tam tersi... Yoksa nasıl dayanırdı ötekine?

Cemal benden iki yaş büyüktü; dolayısıyla Ahi'den üç yaş. Ziraat Fakültesi'nde okuyordu; buna okumak denirse…

Onunki de işti ha!... Sen ta Giresun'dan kalk İzmir'e gel, sırf daha iyi fındık üretebilmek umuduyla mühendislik öğrenimine başla… Burada öğrenci yurduna yerleş; perişan ol!

Cemal'in asıl istediği ziraat makineleri mühendisi olmaktı. Fındık üretiminde bu meslek ne işe yarayacaksa! Zaten onun ilgisi tarım değil makine, motor gibi şeylerdi. Benim hiç anlamadığım, Arif Hikmet İyibilen'in de her şeyi iyi bilmesine karşın bilmediği şeyler…

Fakültede hep çift dikiş gitmişti. O sırada hâlâ üçüncü sınıftaydı. Önceden takıntısı bile vardı.

Ne yapsinmuş da? Bizim gibi kalantor oğlu değilmiş ki o!... Kaldığı yurtta doğru dürüst çalışamıyormuş; ancak bu kadar olabiliyormuş.

Zaten okul bitince askerlik ve sonra da finduk varmış da! Şimdilik daha rahat değil miymiş?

Fakat işin ilginç yanı ne biliyor musunuz?

Ben anlatmazsam nereden bileceksiniz.

O tarihte Ege Üniversitesi'nde Cemal'in istediği bölüm yoktu. Cemal üniversitede kalıp doktora yaptı; doçent falan bile oldu. İzmir'de de o bölümün kurulmasını sağladı. Ondan sonrası da yine konumuzun dışında.

Ahi ikide bir Cemal'i alaya almaya bayılırdı, «Sen Türk değilsin. Rum asıllısın. Pontus oğlusun.» diye… Beriki ise buna pek aldırmaz ve «Kötü mü da?... Hiç olmazsa soyumu sopumu bileyrum.» diye oturturdu. Çünkü Ahi'nin gerek ana gerekse babasının Urfalı olduğu belliydi de ondan öncesi kuşkuluydu. «Say ulan kaç kuşak bileysun pakalum atalarini.» diye üzerine gittiğinde, Ahi lâfı değiştiriverirdi. Beri yanda Cemal bir başladı mıydı dedesinin dedesine kadar ve her birinin kardeşlerini saymaya, zor sustururdunuz.

Hazır söz soydan açılmışken, Soylubey'e değinmeliyim.

Beyliği tamam; erkek. Peki, niçin soylu?

Çok soyluydu da ondan... Öyle çok soyluydu ki başka herhangi bir diğer köpekte bu kadar çok soyun bir araya geldiğini zor görürdünüz. Kanişi, terieri, finosu, kokeri, setteri, daha ne bileyim, birçoğunun karmasıydı. Hepsini birden temsil ediyordu.

Bizim evin bahçesine yerleştirdiğimiz kulübede yatıp kalkardı ama hane halkının değil, biz üç arkadaşın ortak köpeğiydi. Aslına bakarsanız, bir gün onu sokakta bulup getiren Cemal olduğu için onun sayılmalıydı ama dedim ya, Cemal alçak gönüllüydü ve bu konuda da hiç ısrarcı olmadı; *«O penum köpeğimdur.»* demedi. Aslına bakarsanız Soylubey de onu değil, beni tanımıştı "sahibi" olarak; kulübesinin yeri nedeniyle olsa gerek.

Tamam. Size bizi yeterince anlattım. Bundan ta bilmem kaç yıl önceki üçümüzü şöyle böyle tanıdınız. Üçümüz de hayli yaşlandık elbette ama henüz göçmedik bu dünyadan. Soylubey ise çoktan öldü; biz henüz "genç" sayılırken o "ihtiyar" olmuştu.

Özetle, birbirinden hayli farklı nitelik ve karakterde üç arkadaştık. Hem de iyi arkadaş.

Peki nasıl olmuştu da birbirimizi bulmuş, hem bulmakla kalmayıp çoğu günleri bir arada geçirir, ayrılamaz olmuştuk?

Bakın orasını düşünüyorum, düşünüyorum, belleğimi baştan sona iyice yokluyorum ama hatırlayamıyorum. Hani diyelim ki Ahi ile ben liseden ya da o tarihlerin sosyal ortamı olan piyasadan tanışıyoruz; peki Cemal nasıl katılmıştı aramıza?

Yanıt yok!... Hatırlamıyorum.

Çok mu önemli?

Sanırım anlatacağım şu maceranın da hatırlayamadığım için sözünü edemeyeceğim daha bir sürü ayrıntısı vardır.

Kusura bakmazsınız, değil mi?